

Kurtarılabilecek Türler...

Boz Ayılar

Bugün, yaşı otuzun üzerinde olanların anımsayacakları gibi, bir zamanlar ayı oynatıcıları vardı. Ayı oynatıcıları, bir ellerinde sopa, öteki ellerinde bir ipin ucuna bağladıkları ayıyla sokak sokak gezerlerdi. Ayıyı görenler ayıcının etrafına toplaşır; ayıcı da bu insanlara ayının becerilerini gösterirdi. Bunun karşılığında da izleyicilerden para toplardı. Zavallı ayı, neden ayıcının tutsağı olduğuna anlam veremezdi; ama onun dediklerini yapmadığında başına geleceklerin tedirginliğiyle "Kocakarı hamamda nasıl bayılır" sorusuna yere uzanarak karşılık verirdi. Ayının en büyük korkusu, ayıcının burnundaki halkadan tutup çekmesiydi. Çünkü bu hareket burnunu çok acıttırdı. Yıllar geçti; artık ayıcılar yok ya da en azından sokaklarda kolayca dolaşamıyorlar. Çünkü artık insanlar, özellikle de çocuklar hayvanları eğlence aracı olarak görmüyor. Çocuklar, dünyayı bitkilerle ve hayvanlarla paylaştıklarını çok iyi bildiklerinden, tüm canlılara saygı duyuyorlar.

Bir zamanlar kent sokaklarında gezdirilen tutsak ayıların Latince adı *Ursus arctos*'tur. Bu adın Türkçe'deki karşılığıysa boz ayıdır. Ayrıca boz ayılar, Alaska kahverengi ayısı, Asya kahverengi ayısı, Avrupa kahverengi ayısı, Grizzly ayısı, Himalaya kar ayısı gibi adlarla da anılırlar. Boz ayılar avlanma, yangın, ormanların yok edilmesi gibi, etkenler nedeniyle tehlike altında olan hayvanlardan biridir.

Ayıların tükenişinin nedenlerini biraz daha inceleyebiliriz. Tükenişin nedenlerini bilirsek bunları ortadan kaldırmamız daha kolay olur. Ayılar, avcılar tarafından postları için öldürülürler. Öldürdükleri ayıların postlarını satarak para kazanan bu avcılar, kış uykusundaki ayıları bile, yerlerini belirleyerek, öldürürler. Ne kadar acımasız değil mi?

Dahası da var: Çin, Güney Kore ve Japonya gibi Uzakdoğu ülkelerinde ayı safrası çok

para karşılığında alınır. Bu safrayı alanlarsa ne yazık ki ilaç firmalarıdır ve 10 gram ayı safrasına yaklaşık yedi milyon TL verirler. Bundan başka, ayı öldürerek güç gösterisi yapanlar da vardır. Bunlar, öldürdükleri ayılarla birlikte, resim çektirmekten de çok hoşlanırlar. Evlerinin duvarlarına avladıkları ayıların başlarını ve postlarını asarlar. Doğal yaşamı koruma örgütleri ve çok sayıda insan, eğlence için av yapılmasını önleyebilmek için var güçleriyle çalışıyorlar. Örneğin, doğal yaşama uyum sağlama merkezlerinde, boz ayı yavruları, doğal yaşama uyum sağlamaları için eğitilirler ve sonra da doğaya salıverilirler.

Ormanlarda, bodur bitkilerle örtülü çıplak arazilerde, steplerde ve sarp dağlarda yaşamayı yeğleyen boz ayılar, öteki ayılar gibi iri ve kaba yapılı hayvanlardır. Boyları genelde 1,5-2,8 metre, ağırlıkları da 70-250 kg arasında değişebilir. Boz ayıların vücut oranları Avrupa'da batıdan doğuya doğru gidildikçe artar. En küçük boz ayı Alp dağlarında yaşar ve yalnızca 70 kg ağırlığındadır. Ayıların en irisiyse, Uzakdoğu'daki Kamçatka yarımadasında yaşar. Tür adı, *Ursus arctos beringianus* olan bu ayının boyu 3 metredir.

Boz ayılar genellikle haziran ve temmuz aylarında çiftleşirler. Ama bazı bölgelerde yaşayanları hemen her mevsim çiftleşebilir. Dişi ayının gebeliği 6 ya da 9 ay sürer. Bir defada, 500 gram ağırlığında, 1 ya da 2 yavru dünyaya gelir. Yavrular doğduklarında tüyleri yoktur; tüyleri zaman içinde çıkar. Büyümeleri çok yavaştır; örneğin doğumdan 30 gün sonra gözleri açılır, annelerinin yanında da en az 1-2 yıl kalırlar.

Boz ayıların besinleri genelde bitkiselidir; bitkilerin yeşil kısımlarını, taneli meyveleri, yağlı ve şekerli tohumları çok severler. Yanı sıra, böcek larvalarını, kuş yumurtalarını, toprak solucanlarını, salyangozları ve koyun, keçi gibi hayvanları da yedikleri olur. Ağızlarının tadını iyi bilen ayılar balı da çok severler.

Boz ayılar, ne insanlara ne de öteki hayvanlara

durup dururken saldırmazlar. Bir ayı aç değilse ya da annelik içgüdüsüyle yavrularını tehlikeden koruma çabası da yoksa bir başka canlıya saldırmaz. Ancak insanlar onu yakalamak için üzerine gidip onu sıkıştırırlarsa, o zaman kendini savunmaya geçer ve saldırganlaşır. Bir de çiftleşme dönemlerinde ve anne olduktan sonra saldırgan olabilirler. Bu yalnızca boz ayılara özgü bir durum değildir; hemen bütün hayvanlarda vardır.

Boz ayıların yaşam alanları bugün çok daralmış durumdadır. Batı Avrupa'da, Filistin'de, Doğu Sibirya'da ve Himalaya dağlarında, Afrika'nın kuzeybatısında, Atlas dağlarında, Alaska'da, Kuzey Kanada'da ve Kuzey Meksika'da giderek azalan sayıda boz ayı binbir zorluk altında yaşamlarını sürdürmektedir. Ülkemizdeyse boz ayıların iki alt türü bulunuyor. Bu türler Trakya bölgesi dışındaki her bölgenin ormanlık ve kayalık alanlarda yaşıyorlar. Örneğin Doğu Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu'da rastlanan boz ayılar *Ursus arctos caucasicus* adı verilmiş; Anadolu'nun diğer yerlerinde *Ursus arctos syriacus* türü boz ayılar bulunuyor. Her iki tür yine çok zor koşullarda yaşamlarını sürdürmeye

çalışıyorlar ve bu zor yaşam koşullarına daha ne kadar süre dayanabileceklerini bilmiyorlar? Bizlerden beklentileriye onların yaşam hakkına en azından saygı göstermemiz.

Gülgün Akbaba